

אגדת הַיּוֹם

הרחבות וכיווני מחשבה על אגדות התלמוד, סביב הדף היומי >> טז-כב ניסן >> קידושין מד-נ

עשרה קבין - פיזור כוחות ותכונות בעולם

אגדה אחת בשבוע: קידושין מט ב

עֲשָׂרָה קַבִּין חֲכָמָה יֵרְדוּ לְעוֹלָם, תִּשְׁעָה נְטִלָה אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְאֶחָד כָּל הָעוֹלָם כָּלוּ.
 עֲשָׂרָה קַבִּין יָפִי יֵרְדוּ לְעוֹלָם, תִּשְׁעָה נְטִלָה יְרוּשָׁלַיִם וְאֶחָד כָּל הָעוֹלָם כָּלוּ.
 עֲשָׂרָה קַבִּין עֲשִׂירוֹת יֵרְדוּ לְעוֹלָם, תִּשְׁעָה נְטִלָה רוּמֵי וְאֶחָד כָּל הָעוֹלָם כָּלוּ.
 עֲשָׂרָה קַבִּין עֲנִיּוֹת יֵרְדוּ לְעוֹלָם, תִּשְׁעָה נְטִלָה בָּבֶל וְאֶחָד כָּל הָעוֹלָם כָּלוּ.
 עֲשָׂרָה קַבִּין גְּסוּת־הַרוּחַ יֵרְדוּ לְעוֹלָם, תִּשְׁעָה נְטִלָה עֵילָם וְאֶחָד כָּל הָעוֹלָם כָּלוּ.

וגסות לבבל לא נחית?

והכתיב: (זכריה ה) "וְאִשָּׁא עֵינַי וְאָרָא וְהִנֵּה שְׁתֵּים נָשִׁים יוֹצְאוֹת וְרוּחַ בְּכַנְפֵיהֶם, וְלֹהֲנָה כְנָפֵים כְּכַנְפֵי הַחֲסִידָה, וְתִשְׁנָה אֶת הָאִיפָה בֵּין הָאֶרֶץ וּבֵין הַשָּׁמַיִם, וְאָמַר אֶל הַמַּלְאָךְ הַדֹּבֵר בֵּי: אָנָּה הֵמָּה מוֹלְכוֹת אֶת הָאִיפָה? וַיֹּאמֶר אֵלַי: לְבָנוֹת לֵה בֵּית בְּאֶרֶץ שְׁנַעֲרָ", וְאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: זו חֲנַפְּה וְגִסוּת הַרוּחַ שֶׁיֵּרְדָה לְבָבֶל!

אין, להקא נחית, ואישתרבובי הוא דאישתרבוב להתם.

דיקא נמי דכתיב: "לְבָנוֹת לֵה בֵּית", שְׁמַע מִינָה.

אינני? והא אמר מר: סימן לגסות הרוח, ענינות; וענינות בבבל הוא דאיכא!

מאי 'ענינות'? ענינות דתורה, דכתיב: (שה"ש ח) "אֲחוֹת לָנוּ קִטְנָה וְשָׂדִים אֵין לָהּ", וְאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: זו עֵילָם, שְׁזָכְתָה לְלַמֵּד וְלֹא זָכְתָה לְלַמֵּד.

עֲשָׂרָה קַבִּים גְּבוּרָה יֵרְדוּ לְעוֹלָם, תִּשְׁעָה נְטִלוּ פְּרָסִיִּים וְכוּ'.

עֲשָׂרָה קַבִּין פְּנִים יֵרְדוּ לְעוֹלָם, תִּשְׁעָה נְטִלָה מְדֵי וְכוּ'.

עֲשָׂרָה קַבִּין כְּשָׁפִים יֵרְדוּ לְעוֹלָם, תִּשְׁעָה נְטִלוּ מַצְרִים וְכוּ'.

עֲשָׂרָה קַבִּין נְגַעִים יֵרְדוּ לְעוֹלָם, תִּשְׁעָה נְטִלוּ חֲזִירִים וְכוּ'.

עֲשָׂרָה קַבִּין זָנוֹת יֵרְדוּ לְעוֹלָם, תִּשְׁעָה נְטִלָה עַרְבֵיָא וְכוּ'.

עֲשָׂרָה קַבִּין עֲזוֹת יֵרְדוּ לְעוֹלָם, תִּשְׁעָה נְטִלָה מִישָׁן וְכוּ'.

עֲשָׂרָה קַבִּין שִׁיחָה יֵרְדוּ לְעוֹלָם, תִּשְׁעָה נְטִלוּ נָשִׁים וְכוּ'.

עֲשָׂרָה קַבִּין (שחרות) [שכרות] יֵרְדוּ לְעוֹלָם, תִּשְׁעָה (נטל כושן) [נטלו כושים] וְכוּ'.

עֲשָׂרָה קַבִּין שְׁנָה יֵרְדוּ לְעוֹלָם, תִּשְׁעָה נְטִלוּ עֲבָדִים וְאֶחָד נְטִלוּ כָּל הָעוֹלָם כָּלוּ.

שאלות, כיוונים ונקודות למחשבה

למה דווקא עשרה קבין? ולמה כל אומה לוקחת דווקא תשעה?

למה כל עם לוקח את רוב התכונה, ולא חלק קטן ממנה או לחלופין את כולה?

האם יש משהו מיוחד בחכמה של ארץ ישראל וביופי של ירושלים, או שהם אינם שונים ברמתם מגבורת הפרסים והכישוף של המצרים?

אגדה היום

גיליון 27 | קידושין מד-נ
עשרה קבין ירדו לעולם

מה יותר שווה - תשע או אחת? *השאלה בסוּאיה*

אדם מטייל במזרח הרחוק. נפעם מהשלווה והרוגע של המקומיים, אולי גם נחרד מרמת החיים התת-אנושית שלהם. מחשבה שעשויה לחלוף בראשו: האם השלווה הזאת קיימת רק בהודו ונפאל, או גם אצלי?
תייר משוטט בבריטניה או בשווייץ, ופוגש בתופעות של נימוס מוקפד, דייקנות ועוד. האם עליו לתפוס אותן כמתבונן מבחוץ, או כשותף לאותן תופעות – אלא שאצלו הן באות לידי ביטוי הרבה פחות?

מתוך אמרת חז"ל על עשרות הקבין שירדו לעולם, המוכרות ביותר הן שתי הראשונות, שלפיהן ירושלים נטלה תשעה קבין של יופי, וארץ ישראל נטלה תשעה קבין של חכמה. אבל יש עוד רשימה ארוכה של תופעות ותכונות שירדו לעולם, ויש עוד הרבה עמים ומדינות שלקחו לעצמם רוב מוחלט מתוכן.
מה באה האגדה ללמד? במבט ראשון אפשר לראות בה מעין אנציקלופדיה, אטלס אנתרופולוגי, מידע על אופיו של כל עם ברחבי העולם. אבל אפשר לשער שחז"ל לא חידשו בזה שום דבר לאף אחד – מן הסתם היו הרבה בדיחות על הרומאים העשירים ועל הגסות של עילם. לא צריך את חז"ל בשביל לחזק את הסטריאוטיפים. אז בשביל מה כן?

ייתכן שחז"ל נותנים הסבר רוחני לתופעה המוכרת. כולם ידעו שמצרים הייתה בירת הכישוף של העולם, השאלה היא מהיכן זה נובע. האגדה מלמדת שהעולם בנוי כך, שיש חלוקה של כל הכוחות בין כל האומות. לכל אומה גוון מיוחד, תכונה בולטת, צד מסוים שהיא תורמת לתמונה הכלל-אנושית. אין זה מקרה, אין זו התפתחות טבעית בלבד וכל שכן לא תאונה, אלא תבנית אלוקית שלפיה נברא עולם.

אבל מה עניין הקבים? למה לא לומר שכל אומה מצטיינת בתכונה מסוימת וזהו התשובה תלויה בשאלת פשר היחס בין התשע לאחד. אפשרות אחת היא שזהו היחס בין הרוב הגדול ביותר שיכול להיות ובין המיעוט. כל עם לקח כמעט הכל מהתכונה שקיבל, אבל לא הכל ממש. משהו נשאר לכל שאר העמים, שלא יהיה ניתוק מוחלט ביניהם ותתאפשר שפה משותפת. מכל מקום, המיעוט זניח לעומת הרוב, ועיקרו של כל כוח בעולם מרוכז במקום אחד.

אפשרות אחרת היא להתבונן במקרים אחרים שבהם אנו פוגשים את היחס של 1-9. מההבחנה בעשרת הדברות בין אנכי ה' לכל היתר, וההבחנה בעשר המכות בין מכת בכורות שבה מופיע ה' בכבודו ובעצמו ובין שאר המכות שבידי שליח, עד למבנה הספירות הקבלי שבו ספירת ה"כתר" העליונה נבדלת מכל השאר. במבט כמותי פשוט, התשעה רבים מאחד; אבל אם משרטטים תמונה של מרכז ופריפריה, יש אחד במרכז וכולם סביבו, כל התשעה נובעים מאחד.

לפי אפשרות זו, העיקרון נשאר אותו דבר, אבל מרכז הכובד מתהפך. עדיין כל אומה מצטיינת בתכונה מסוימת, אבל הופעתה של אותה תכונה במקומות אחרים בעולם אינה זניחה, אלא להפך: כל כוח בעולם הוא בראש ובראשונה אוניברסלי, מנותק מכל הקשר לאומי ותרבותי, יונק מהשורש האלוקי האחד. משם הוא מסתעף לכיוון אחד מרכזי, מופיע בעם אחד (שנוטל אותו באופן אקטיבי, כי הוא לא הגיע לשם מאליו, הוא ירד מצידו לעולם כולו), אך במידה מסוימת הוא נשאר שייך לעולם כולו. הכישוף המצרי, העושר הרומאי, הנימוס הבריטי, השמחה הברזילאית והשלווה ההודית הינם תופעות שכל אחת היא יוצאת דופן, אך אינה יוצאת מחוץ לעולם. אנו אמורים להיות מודעים למעט ממנה שנמצא גם אצלנו, לרע או לטוב.

התכונות הן גזרה,

הצדקות היא חירות

קטע מפרשנות האגדה

חידושי אנדרת למהרש"א

ירדו - רצונו לומר ירדו לפי הגזרה, כדאמרינן במסכת נדה בחכם וגבור ועשיר, שמלאך הממונה על כך מעמיד הטפה לפני הקדוש ברוך הוא, וגזור: זו תהא חכם וזו גבור וזו עשיר, מיהו אותה הגזרה מוכנת יותר בארץ הזאת מבאחרת, לפי מלאך ומזל אותה מדינה בכל ארץ וארץ כפי העניינים שזכר.

ומשום הכי לא קאמר נמי עשרה קבין צדקות ירדו לעולם, ובהפך עשרה קבין רשעות ירדו לעולם, משום דהוה דבר שאינו נגזר מן השמים, כדקאמר התם: אבל צדיק ורשע לא קאמר, דהכל בידי שמים חוץ מיראת שמים.

(= במסכת נדה נאמר שתכונותיו של אדם נקבעות מלידה, אבל בידו לבחור אם להיות צדיק או רשע. המהרש"א מקשר זאת לאגדה שלנו: לכל ארץ יש תכונות שמוטבעות בה, מכוח המלאך והמזל הממוזנים עליה, אבל הצדקות והרשעות הן בחירתם החופשית של בני אותה ארץ)